

ΕΛΛΗΝΙΚΑ**A. ΚΕΙΜΕΝΟ**

Πρόπερσι που φοιτούσα σ' ένα Γυμνάσιο της επαρχίας μας είχε έρθει ένας νέος φιλόλογος με πολλή όρεξη για δουλειά. Αγαπούσε πολύ το σχολείο και τους μαθητές και βλέπαμε ότι ήθελε να γνωρίσει όχι μονάχα τους κατοίκους του τόπου και τα ζητήματά τους, αλλά και καθετί που είχε συμβεί στον τόπο από παλιά. Με λίγα λόγια ήταν ένας ζωντανός και αξιαγάπητος άνθρωπος και οι ντόπιοι αμέσως τον αγάπησαν.

Καμιά φορά, όταν πηγαίναμε εκδρομή, έβαζε τα παιδιά που τον περιτριγύριζαν –και πάντοτε τον περιτριγύριζαν παιδιά– να λένε ιστορίες διάφορες από τον τόπο και κυρίως ιστορίες για το μέρος όπου είχαμε πάει εκδρομή. Ήταν ωραία μέσα στον καθαρό αέρα, στα λουλούδια και στα φυτά ν' ακούς τις ιστορίες αυτές. Έλεγαν τα διάφορα ονόματα των χωραφιών, των βράχων, των πηγών, ακόμα και των μεγάλων δέντρων, κι εγώ τ' άκουγα κατάπληκτος. Έλεγαν ιστορίες, παραμύθια, όμορφα τραγούδια, και προπάντων τραγουδούσαν δημοτικά τραγούδια. Αυτοί, φίλε μου, ξέρανε τη ρίζα τους και τη φύτρα τους πάππου προς πάππου, ενώ εμείς καλά-καλά ούτε τον παππού μας δεν ξέραμε. Και ο καθηγητής μέσα σ' όλα, κι ας έλεγε ότι είναι από την Αθήνα. Πώς τα ήξερε τόσα πράγματα; Ακόμα και τα ίδια τα παιδιά απορούσαν με τον εαυτό τους. Πώς έγινε και τα θυμήθηκαν όλα αυτά, από πού τα βγάζαν, πότε τα είχαν μάθει και δεν το ξέραν; Τα άκουγαν, βέβαια, να τα λένε οι μεγάλοι, αλλά μόλις τώρα, που χρειάστηκε να τα πουν κι αυτοί, έβλεπαν πως τα είχαν μάθει. Και μάλιστα τα είχαν μάθει όλοι τους και τώρα έπαιρναν απ' αυτά. Σαν ένας θησαυρός κρυφός και αλογάριαστος, που ο ενθουσιασμός ενός ανθρώπου τον είχε ξυπνήσει.

Ο καθηγητής μάς έλεγε πως αυτά τα πατρογονικά έχουν μεγάλη σημασία, πρέπει να τα σεβόμαστε πολύ, να τα προσέχουμε σαν τα μάτια μας και προπαντός να τα τηρούμε. Είναι ο λαϊκός μας πολιτισμός, έλεγε. Αυτά που μας ταιριάζουν απόλυτα. [...] Σε μερικές μέρες, αφού μας έδωσε διάφορες οδηγίες, μας έβαλε να μαζέψουμε από τις γιαγιάδες, τους παππούδες και τις διάφορες θείες τραγούδια, παραμύθια, παροιμίες, εθίματα. Σε λίγο το τι άρχισαν να φέρνουν εκείνα τα παιδιά δεν λέγεται. Ήταν τόσος ο ενθουσιασμός που σκορπίστηκε, ώστε όλο το χωριό αυτό συζητούσε. «Μπράβο στον δάσκαλο! Αυτός είναι δάσκαλος!», έλεγαν στο καφενείο. Και το θεωρούσαν τιμή τους να καθίσει στο τραπέζι τους να τον κεράσουν.

Γ. Ιωάννου «Να 'σαι καλά, δάσκαλε!»

B. ΝΟΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ (Να απαντηθούν στην κόλα αναφοράς.)

Με βάση το κείμενο να απαντήσεις στα ερωτήματα:

1. Γιατί οι κάτοικοι του χωριού ήταν τόσο ικανοποιημένοι με τον καινούριο καθηγητή του Γυμνασίου τους;
2. Για ποιον λόγο θαύμαζε ο συγγραφέας τα παιδιά του χωριού;

(Μονάδες 20)

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (Να απαντηθεί στην κόλα αναφοράς.)

Με αφορμή την αποφοίτησή σου από το Δημοτικό να γράψεις ένα άρθρο για το λεύκωμα του σχολείου σου, όπου θα παρουσιάζεις **τρία προτερήματα που θεωρείς απαραίτητα, για να είναι καλός ένας δάσκαλος**. Το κείμενό σου να μην ξεπερνά τις 350 λέξεις.

(Μονάδες 30)

Δ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ-ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ (Να απαντηθούν σ' αυτό το έντυπο.)

1. α) Να συμπληρώσεις τα κενά με τον κατάλληλο ως προς το γένος, την πτώση και τον αριθμό τύπο του επιθέτου που βρίσκεται στην παρένθεση:

- Όσοι αθλούνται έχουν (μυώδης) .....σώματα.
- Στην εκδρομή κοιμηθήκαμε κάτω από τα (δασύς) ..... πλατάνια.

- Ο γιατρός δέχτηκε με χαμόγελο τις ευχαριστίες της (ευγνώμων) ..... μητέρας του τραυματισμένου παιδιού.
- Η προσωπική προβολή δεν αποτελεί στόχο των (ταπεινόφρων) ..... ανθρώπων.
- Συνήθως στις Πανελλαδικές Εξετάσεις ο αριθμός των (επιτυχών) ..... μαθητριών είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των (επιτυχών) ..... μαθητών.
- Αρρωσταίνει συχνά, γιατί έχει (ασθενής) ..... κρίση.
- Στο διαγώνισμα μας ζήτησαν να υπολογίσουμε το άθροισμα των (οξύς) ..... γωνιών του τριγώνου.

(Μονάδες 4)

β) Να σχηματίσεις τα μονολεκτικά παραθετικά των παρακάτω επιθέτων στον αντίστοιχο ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση τύπο μ' αυτόν που δίνεται στο θετικό βαθμό:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
επιμελών		
ομαλούς		
λίγα		

(Μονάδες 3)

2. Να συλλαβίσεις τις παρακάτω λέξεις στο διπλανό κενό (βάζοντας ενωτικό ανάμεσα στις συλλαβές τους):

εναρκτήριο καταυλισμός κατεργαριά παιδάκια	

(Μονάδες 2)

3. α) Στις παρακάτω φράσεις να συμπληρώσεις τα κενά βάζοντας ό,τι χρειάζεται κάθε φορά:

- Μα τ..... Θε....., δεν ήξερα ότι ήθελες κι εσύ να πάρεις μέρος στην εκδήλωση!
- Στη βόρ.....α πτέρυγα του ανακτόρου είδαμε μεγάλες θολ..... τές αίθουσες.
- Όσ..... μεγάλη είναι η αδικία τός..... είναι και ο θυμός.
- Λόγ..... της απουσίας μου μερικές κινήσεις δεν έγιναν εν γνώσ..... μου.

(Μονάδες 4)

β) Από τα ρήματα που δίνονται παρακάτω να σχηματίσεις και να γράψεις τον τύπο που σημειώνεται μέσα στην αγκύλη:

- απονέμω [ονομ. ενικ. αρσεν. γένους μετοχής παρακειμένου (κλιτής μετοχής)]
.....
- τρώγομαι [γ' ενικ. υποτακτικής αορίστου (συνοπτικής υποτακτικής)]
.....
- εκτρέπομαι [γ' πληθ. οριστικής παρακειμένου]
.....
- επιμένω [β' ενικ. προστακτικής αορίστου (συνοπτικής προστακτικής)]
.....

- προσάγω [β΄ ενικ. υποτακτικής αορίστου (συνοπτικής υποτακτικής)]
.....
- καταπλήσσω [γ΄ ενικ. οριστικής αορίστου]
.....
- προωθώ [β΄ πληθ. προστακτικής αορίστου (συνοπτικής προστακτικής)]
.....
- εγκαθιστώ [β΄ πληθ. προστακτικής αορίστου (συνοπτικής προστακτικής)]
.....

(Μονάδες 4)

4. α) Να γράψεις τι μέρος του λόγου είναι καθεμιά από τις λέξεις που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα στο παρακάτω κείμενο:

Έλεγαν ιστορίες, παραμύθια, όμορφα τραγούδια, και **προπάντων** τραγουδούσαν δημοτικά τραγούδια. Αυτοί, φίλε μου, ξέρανε τη ρίζα τους και τη φύτρα τους πάππου **προς** πάππου, **ενώ** εμείς καλά-καλά ούτε τον παππού μας δεν ξέραμε. Και ο καθηγητής μέσα σ' όλα, κι ας έλεγε ότι είναι από την Αθήνα. Πώς **τα** ήξερε τόσα πράγματα; Ακόμα και τα ίδια τα παιδιά απορούσαν με τον εαυτό τους. Πώς έγινε και τα θυμήθηκαν όλα αυτά, από πού τα βγάζαν, τότε τα είχαν μάθει και δεν το ξέραν; Τα άκουγαν, βέβαια, να τα λένε οι μεγάλοι, αλλά μόλις τώρα, που χρειάστηκε να τα πουν κι αυτοί, έβλεπαν πως τα είχαν μάθει.

- **προπάντων** .....
- **προς** .....
- **ενώ** .....
- **τα** .....
- **πώς** .....

(Μονάδες 2,5)

β) Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα (οι επιθετικοί τύποι να γραφούν στον ενικό του αρσενικού γένους):

Απόλυτο	Τακτικό	Πολλαπλασιαστικό	Αναλογικό	Περίληπτικό
δύο				

(Μονάδες 2)

5. α) Στις ακόλουθες φράσεις να βάλεις τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που είναι μέσα στην παρένθεση:

- Η «Τοιχογραφία» είναι ποίημα της (Μαρία Λαϊνά) .....
- Στην προετοιμασία του (παιδικό δωμάτιο) ..... βοήθησαν και οι φίλοι του ζευγαριού.
- Σε πολλούς λαούς κατά τη διάρκεια των (διαβατήρια τελετή) ..... ήταν υποχρεωτική η αλλαγή ρούχων και χτενίσματος.
- Με τις ιδιότητες των (φυσικός μαγνήτης) ..... θα ασχοληθούμε και στο Γυμνάσιο .

(Μονάδες 2)

β) Να μεταφέρεις τις λέξεις των παρακάτω προτάσεων στον άλλο αριθμό, όπου είναι δυνατό.

- Αν δεν κάνουμε τον πλούτο υπηρέτη, θα γίνει κύριός μας.
.....

- Κάλλιο φρόνιμος εχθρός παρά φίλος παλαβός!
.....

- Όποιος σκορπάει τα χρόνια του δεν τα ξαναμαζεύει.
.....

- Τεμπέλης στα νιάτα, ζητιάνος σαν γεράσει.
.....

(Μονάδες 2)

6. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα τοποθετώντας τα συνώνυμα και τα αντώνυμα (αντίθετα) των λέξεων που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα στις παρακάτω προτάσεις:

- Τα νομίσματα που βρέθηκαν ήταν **κάλπικα**.
- Πρέπει να **μειωθούν** τα έξοδα της επιχείρησης.
- Σας εκφράζω την **ικανοποίησή** μου για τη συνέπειά σας.

	Συνώνυμο	Αντώνυμο (αντίθετο)
κάλπικα		
μειωθούν		
ικανοποίηση		

(Μονάδες 3)

7. α) Να σχηματίσεις σύνθετα με τα παρακάτω ζευγάρια των λέξεων:

- αντί + υγεία (επίθετο) .....
- δύο + έξι (επίθετο) .....
- συν + σώμα (επίθετο) .....
- από + αίμα (ουσιαστικό) .....
- άνθρακας + ορυχείο (ουσιαστικό) .....

(Μονάδες 2,5)

β) Πώς λέγεται με σύνθετη λέξη:

- αυτός που είναι αγαπητός, αρεστός, συμπαθής στο κοινό, σε πολλούς ανθρώπους
.....

- πολύ μεγάλο πλήθος ανθρώπων που έχει συγκεντρωθεί σε ένα μέρος
.....

- αυτός που δεν θέλει να επιδεικνύει τις ικανότητες, τις επιτυχίες του, που δεν έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του
.....

- η καταγραφή ήχων (διαλόγων, θορύβων, μουσικής κτλ.)

.....

- αυτός που ζει ή που ευδοκίμει μέσα ή πολύ κοντά στο νερό

.....

(Μονάδες 2,5)

8. α) Να αναγνωρίσεις τον συντακτικό ρόλο των λέξεων που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα:

Τα άκουγαν, βέβαια, να τα λένε **οι μεγάλοι**, αλλά μόλις τώρα, που χρειάστηκε να τα πουν κι αυτοί, έβλεπαν πως τα είχαν μάθει. Και μάλιστα τα είχαν μάθει όλοι τους και τώρα έπαιρναν απ' αυτά. Σαν ένας θησαυρός κρυφός και αλογάριαστος, που ο ενθουσιασμός ενός ανθρώπου τον είχε ξυπνήσει.

Ο καθηγητής μάς έλεγε πως αυτά **τα πατρογονικά** έχουν μεγάλη **σημασία**, πρέπει να **τα** σεβόμαστε πολύ, να τα προσέχουμε σαν τα μάτια μας και προπαντός να τα τηρούμε. Είναι ο λαϊκός μας **πολιτισμός**, έλεγε. Αυτά που μας ταιριάζουν απόλυτα.

- **οι μεγάλοι** .....
- **τα πατρογονικά** .....
- **σημασία** .....
- **τα** .....
- **πολιτισμός** .....

(Μονάδες 2,5)

β) Να μετατρέψεις τη σύνταξη των παρακάτω προτάσεων:

i) από ενεργητική σε παθητική:

Η ηλιακή θερμότητα έλιωσε μεγάλο μέρος των πάγων και προκάλεσε αλλαγές στο κλίμα.

.....

ii) από παθητική σε ενεργητική:

Ο τέως δήμαρχος εκλέχθηκε από τους δημότες του περιφερειάρχη.

.....

.....

(Μονάδες 2)

γ) Να μετατρέψεις:

i) τον ευθύ λόγο σε πλάγιο:

Ο μαθητής είχε δώσει τον λόγο του: «Δάσκαλε, θα προσπαθώ περισσότερο και θα είμαι συνεπής.»

.....

.....

